

Filozofická fakulta Univerzity Pardubice

Ústav historických věd

Posudek vedoucího diplomové práce

Bc. Nela MICHALICOVÁ

**Ke králi i k sejmů.
Císařští diplomaté a habsburská politika vůči sasko-polské unii v druhé
půli vlády Augusta II. (1719-1733)**

Pardubice 2018, 142 stran + přílohy

Volba tématu, originalita, přínos:

Dějiny císařské (potažmo evropské) diplomacie viděné jako dějiny konkrétních lidí s nějakými vlastnostmi, jejich průpravy, možností a schopností, které výsledky misí ovlivňovaly stejnou měrou jako ceremonie, diplomatické protokoly a instrukce, jsou jako badatelské téma na aktuálním vzestupu (Konrádová, Smíšek, Kubeš a kol.). Nela Michalicová přispívá do těchto vod pohledem na habsbursko-sasko-polské diplomatické vztahy ve 20. a na počátku 30. let 18. století, tedy v době, kdy se nebývale dynamizovaly. Nejde však v žádném případě o nějaký tradiční popis politických dějin v rámci mezinárodních vztahů (tomu slouží jen nezbytná úvodní kapitola, zároveň elegantně vysvětlující zvolený dolní mezník roku 1719). Ambice Nely Michalicové jdou mnohem dál – chce rozkrýt daleko podstatnější věci, které byly na první pohled neviditelné, ale de facto vedle dlouhodobých strategických záměrů vídeňského dvora tvořily ony politické vztahy a rozhodovaly o jejich úspěchu či krachu. Klade si otázky, co všechno ovlivňovalo konkrétní postoj daného diplomata a vídeňské vlády k polsko-saské unii v delší perspektivě čtrnácti let, během nichž se vystříдалo pět postav různě výrazných diplomatů (Erdödy, Königsegg, Vratislav, Valdštejn, Wilczek). Co stálo za výběrem vhodné osoby pro danou misi? Jaká kritéria musela splňovat? Jak a z čeho se na svou misi připravovala? Jakou skutečnou roli hrály nástupnické instrukce a jak moc se diplomat podle nich mohl řídit? Které úřady ve Vídni byly zodpovědné za zahraniční politiku, jak interagovaly a jak byla pozice diplomata ovlivňována existencí různých soupeřících frakcí na vídeňském dvoře? Jak probíhala komunikace s vídeňským dvorem a ladění not podle rychle se měnící vnitropolitické situace hostitelského státu? Jak důležitá byla postava daného diplomata a jeho schopnost orientace a podávání přesných a výstižných zpráv, resp. návrhů na řešení? Jaké strategie a taktiky diplomat v cílové zemi používal, aby hájil zájmy císaře? To všechno jsou otázky vrcholné důležitosti, inspirované kulturněhistorickým přístupem k dějinám diplomacie. Jejich zpracování v širší perspektivě (a nikoliv jen deskriptivně) ale zároveň klade mimořádné nároky na erudici, řemeslné, metodické a v první řadě interpretační schopnosti autorky. Jinak by hrozilo roztržštění textu do nesouvislých epizod a navzájem nespojených výkřiků na různá témata. V tomto případě se však nic takového nestalo, naopak, výsledek předčil standardní měřítka diplomové práce.

Práce s prameny, kritika a interpretace:

Zvolené cíle práce se musely promítnout i do podobně ambiciózní práce s prameny, nejen, co do šíře, ale rovněž do provenience. Autorka provedla kritickou analýzu širokého spektra pramenů nejen písemných, ale i ikonografických. V této souvislosti je třeba jmenovitě ocenit bohatou obrazovou přílohu, která není jen neinvenčním ozdobným doplňkem, ale autorským dílem v pravém slova smyslu, s vlastní vypovídací hodnotou, povyšující výklad zejména kapitoly 8 na kvalitativně vyšší úroveň a dodávající mu další, vizualizovanou dimenzi. Analyzována byla soukromá i oficiální korespondence, relace, instrukce, reskripty, ceremoniální literatura atp. uložená ve větší míře v zahraničních archivech, zejména ve Vídni a v Drážďanech, částečně pak ve Varšavě či ve Vratislavi, což je třeba vyzdvihnout – v takovém rozsahu to nebývá zvykem ani u magisterských prací.

Text má celou řadu silných a přesvědčivých momentů, k těm nejvýznamnějším osobně řadím výklad o informačních strategiích vyslanců v závislosti na tom, které z do značné míry rivalizujících osob u dvora byly listy určeny (dvorský kancléř Sinzendorf, říšský vicekancléř Schönborn, císař) či za pomoci kombinace písemných a ikonografických pramenů zrekonstruování slavnostních vjezdů vyslanců (Erdödy, Wilczek) do Varšavy a Grodna, korunované komparativním výkladem, jak se konkrétní ceremoniál úzce váže na tradici v dané zemi a v reálu se díky tomu odchyluje od dobové preskriptivní literatury. Takových interpretačně důležitých míst, přinášejících díky autorčině invenci nová a zajímavá zjištění, by bylo možné jmenovat mnohem více.

Práce se sekundární literaturou, bibliografie:

Práci se sekundární literaturou není co vytknout, ostatně seznam literatury o dvanácti stranách (plus dalších osm stran použitých pramenů!) leccos napovídá. Autorka se dokázala skutečně, nejen proklamativně, jak se mnohdy stává, opřít o závěry stěžejních zahraničních publikací z minimálně tří jazykových okruhů (Roosen, Müller, Kosińska aj.) a vytvořit z nich funkční podklad pro svůj vlastní výzkum. Neváhá též poukazovat na specifika do značné míry jedinečného sasko-polského prostředí, které mnohdy relativizuje zavedené představy o fungování raně novověké diplomacie, resp. ukazuje její další rozměry v momentě, kdy panovník nebyl tak úplně suverénem ve své vlastní zemi. To vše přispívá k lepšímu pochopení principů a mechanismů, ale také jemných odstínů mezistátních vztahů ve věku, kdy Evropě dominovaly „absolutní“ monarchie.

Struktura a forma, jazykové zpracování:

K silným zbraním autorky patří také její práce s jazykem a slohem. Text je hladký, svižný, čtivý, obratný, stylisticky přitažlivý, držící čtenářovu pozornost od začátku až do konce. Občasná opomenutí gramatického rázu či ne zcela přesné stylistické konstrukce, ovlivněné větnou skladnou jiných jazyků, které autorka používá, jsou lehce opravitelnou drobností. Rovněž strukturální rozvržení práce se na první pohled může zdát komplikované a roztříštěné, nicméně je logické, odpovídá různým úhlům pohledu a dobře slouží zvolené posloupnosti výkladu. Nejprve se seznámíme s vnitropolitickou situací v Polsku a Sasku, následně autorka pojednává o minulých i současných trendech v odborné literatuře, popisujících klíčové proměny diplomacie ve sledované době, aby v dalších kapitolách mohla tyto výsledky použít jako nezbytný rámec pro svůj výzkum. Ten představuje pětici diplomatů, procesy výběru a přípravy diplomata před misí, vídeňské zázemí v podobě rozhodovacích úřadů pro zahraniční politiku a mocenským bojům uvnitř císařského dvora, na což integrálně navazuje rozsáhlá a

nesmírně zajímavá analýza komunikační strategie jednotlivých vyslanců s vídeňským dvorem. Poslední dvě části jsou věnovány ceremonálu jako „uvítacímu divadlu“, jehož úspěch či neúspěch hned na začátku mise výrazně determinoval vyslancovo postavení a s tím spojenou prestiž, a konečně strategiím a taktikám, které vyslanec v hostitelské zemi aktivizoval ve snaze naklonit si správné lidi, získat pevnou půdu pod nohama a co možná nejlépe splnit zadané úkoly.

Celková navržená známka:

Diplomová práce Nely Michalicové je po všech stránkách nadstandardně dobře zvládnutým počinem, svědčícím o odborných i literárních kvalitách autorky. Vznikl promyšlený, vyzrálý text na vysoké stylistické i metodické úrovni, kombinující práci s pestrou škálou pramenů, starými tisky, dobovou normativní literaturou i moderními odbornými pracemi domácí i zahraniční provenience, jenž svými zvládnutými syntetizujícími ambicemi výrazně překračuje měřítko kladená na magisterské absolventské práce a představuje i ve středoevropském kontextu jedno z prvních ucelených pojednání o habsbursko-sasko-polské diplomacii po roce 1700. Diplomovou práci Nely Michalicové hlasitě doporučuji k obhajobě a bez stínu jakýchkoliv pochyb jednoznačně navrhuji hodnocení nejvyšším stupněm **A – výborně** a přimlouvám se k budoucímu publikování práce.

V Olomouci, 13. srpna 2018

PhDr. Vítězslav Prchal, Ph.D.

